

А П Ъ С Н Ъ

Ареспубликәтә хәынтқарратә усхәартә «Апъснымедиа»

2023 ш. иун 1 № 27 (21.454)

АШЪХАРУАА РШКОЛ 160 ШЫҚӘСА АХЫЦИТ

Сынтә 160 шықәса ахыцит Н.А.Лакоба ихъз зху Акәтәи 10-тәи Ашъхаруаа ршкол. Хыпъхызара рацәала амиләтә кадркәа еитцанаазхәеит. Ашкол есымшагы иадхәалоуп атыла атоурых, уи иқәынхо ажелар рыпъстазаара, ргеисра.

Сынтә ажеабәтәи Ашъхаруаа ршкол аиубилеи иакәшәеит хәра хиааира ду 30 шықәса ахыцтра. Машәыршәа иқалаз акы акәым, Апъсны ахақәитра азаагараз ари ашкол аушътымтацәа 56-шык хтеицәа рхы ахыкәыртцәз.

Ацъынцәтәыләтә Еибашьра Ду афгы Апъсны ахъз тызгыз Асовет Еидгыла Афырхатцә Ашъхаруаа ршкол даушътымтан. Уи Владимир Харазиа иоуп. Апъсны Асовет мчра анышъақәгыла нахыс, апъсуа желар ацаралашарахь амқәкәа рзаазыртуаз, зхы-зыпъсы иамеигза псыцқәала зыжелар ирзаапъсоз арккәцәа ириу-

ан: Д.Гәлиа, А.Чочуа, С.Чанба, С.Басариа, Ф.Ешба, П.Шьакрыл, К.Зизариа убас азәыршы.

1922 шықәсанза ари ашкол напхгара азиуан Д.Аланиа, уинахыс Кондрат Феодор-ипъа Зизариа. Рыцхарас иқалаз, зыжелар рыбла хтыраз ацәбаа ду збаз Кондрат Зизариа арепрессиа ашықәсқәа рзы харада ахара идцаны дахыган, нас дыриашан, аха уи азалымдара изааннажызы игәамбзиара иахкыны декабр мза 1943 шықәсазы Қарт ипъстазаара далцит, анышә дамадоуп иқыта гәакы Лыхны. К.Зизариа ишътахь ашкол напхгәащәа иқан: Н.Гериа (1937-1938ш.), К.Камлиа (1939-1941ш.), К.Шершериа, В.Тәрба, А.Аршба, Г.Чыкәбар, М.Гәбаз, В.Кетиа, хәарада, арт зегьы алагала ду Қартцит 10-тәи ашкол пъхәка агаразы, абипъара бзиа реитцәазаразы.

Сынтә Ашъхаруаа рышкол 160

шықәса ахыцтра азгәатара хачыркын иара ашкол аштәтбаафы, ашкол аштә дыргъшзон иахьа 1909-шык зхыпъхызара назо ацәщәеи, асасцәеи дахькәеи. Уи ашътахь аныхәа иаццан Фазиль Искандер ихъз зху Ахәынтқарратә аурыс драматә театр афы. Арахь иаит: Апъсны Ахада Аслан Бжъания, Апъсыз-министр Александр Анқәаб, ацара аминистр Инал Габлиа, ашкол аушътымтацәа, ауаажәларра.

Аныхәатә хәылпъазы мқәпъылгон атележурналист Лана Апъшылаа. Аныхәа хачыркын Апъсны Агимн архәарала. Адныхәаларақәа Қартцит ацара аминистр Инал Габлиа, Апъсны Ахада Аслан Бжъания, 10-тәи ашкол аушътымтацәа Иракли Хынтәба, Есма Цьениа-пъха. Аныхәатә хәылпъазы иалахәыз зегьы минуткәи фымтрала иргәаладыршәеит Хәпъсадгыл ахақәитраз итахахь Ашъхаруаа ршкол аушътымтацәа. Иара убас, идырбан Шьалуа Инал-ипъа игәалашәарақәа авидео ала. Идырбан ашколхәыцқәа еиқыркааз аконцерттә программа. Ацәщәа Қазарыла ирыпъхьон ажеинраалақәа, инарыгзон апъсуа кәшарақәа.

Ацыхәтәаны ирылахәан агәыхәлалратә акциа, уи азкуп Ашъхаруаа ршкол аитарфьыра. Жәйтә-натә аахыс ашкол ацхыраара азыкарцон зыжелар рпәиепъш иазхәыцуаз, зтеира рцаралашара аихахара иашътәз атацәа, ашыццәа, атахцәа. Иахьагы ус шакәхо агәра хгоит.

Аныхәатә хәылпъазы хыркәшо, 10-тәи ашкол ацәщәа инарыгзеит ршкол иазку агимн.

Наира САБЕКИА

Агәалашәара

Сергеи Багацшь инышәынтрафы

Маи 29 азы 12 шықәса цит Апъсны Ахәынтқарра Ащбатәи Ахада Сергеи Уасил-ипә Багацшь ипъстазаара далцитжәтеи (1949 март 4 – 2011 маи 29).

Сергеи Уасил-ипә Багацшь хатырла дыргәаладыршәарц Очамчыра араион Цыгарда ақытан инеит Ахәынтқарра Ахада Аслан Бжъания, Ахада ихатыпуаф Бадра Гәынба, Жәлар Реизара-Апарламент Аихабы Лаша Ашәба, Ахәынтқарра Ахада Иусбарта аихабы Цьансыхә Нанба, Апъсны ийоу Урыстәыла Ацхаражәхәаф Михаил Шургалин, атыла анапхгара рхатарнакцәа, адепутатцәа, ауаажәларра рхатарнакцәа, ашколхәыцқәа.

Сергеи Уасил-ипә Багацшь дийт 1949 шықәса март 4 азы Акәа. Ажеабәтәи апъсуа школ даушътымтоуп. Далгеит агроном изанаат иманы Асубтропикатә нхамқәа аинститут. Ацара шитцогьы, амызауад акны усұмыс, Ахәынтқарра акны инкасаторс аус иуан.

1992-1993 шықәсқәа раан Багацшь инапы алакын Апъсны атылахьчара абцъарла, цыапхәныла, былтәыла, ахәшәкәа рыла, фатәыла аиқәыршәара. Аиқәааратә усура ду мқәгигон Алада Урыстәылеи Нхытц-Кавкази рхатәгәапхарауаа рыфундқа. Уи ипъшәеи, идырреи, Москва маз аимадарақәеи даара акырза рыцаркуан аблокада

аан Апъсны апъстазаара иатахыз ала аиқәыршәаразы. Иара убас дрылахәын ақыртәу-апъсуа еимакы тынч мқәла атышәныртәаларазы аиқәажәарақәа.

С.Багацшь ихаан Апъсуа хәынтқарра аиуридикциа еицәшәкәыргылан аибашьра ашътахь Қырттәыла амчрақәа зхылапъшуаз Кәыдры аиқәаа ашәдатәи ахәтәфы.

Хьызхәала Багацшь иаан исуверентәу ихыпшымы хәынтқарра ахасабала Апъсны официалла иазхарцит Урыстәыла, анафс – Венесуела, Никарагуа, Науру, Тувалу.

Сергеи Багацшь хадара ззиуаз Апъсны аофициалтә делегация 2010 шықәса август азы рапхьаза акәны иртаит Алатинтә Америка атылақәа.

Апъсны ахыпшымыра Урыстәыла ианазханатцә ашътахь, рапхьаза акәны Апъсны датаит Урыстәылатәи Афедерация Апъсыз-министр Владимир Путин (2009 ш.), 2010 ш. август азы акәзар – Урыстәыла усқан Апрезидентс иқаз Дмитри Медведев.

Апъсны Ащбатәи Ахада Сергеи Багацшь ипъстазаара далцит 63 шықәсадыртыгьылаз 2011 шықәса маи 29 азы Москва, Афедералтә медицина-биологиатә клиникатә хәышәтәыртәфы. С.У.Багацшь анышә дамадоуп Очамчыра араион Цыгарда ақытан рцәацәаратә цсыжыртәфы.

Акәа, маи 30 аены

Маи 30 рзы имқәпысит Апъсны аоппозициатә мчрақәа зымқәпъгара азпъхәгәатан ирымаз амитинг. Уи иалаганза Апъсны Ахәынтқарра Ахада Аслан Бжъания азинхьчаратә усбартақәа русуцәа алархәны аилацәажәара мқәпъгигеит. Иазгәеит аоппозициатә мчрақәа имқәпыргараны ийоу амитинг акны Апъсны Азакәан инакәыршәаны ахымқәпъгара шацаху. Азинхьчаратә усбартақәа рнапхгәащәа рышка дцаны иқәиргылеит аилагарақәа Камларц азы ирылшо зегьы рықатар, ишакәым азәы ихы мқәпъгизаргы, азакәан ишахәо ала изныкәара.

Ахәынтқарра Ахада Иусбарта афәпъхәа еизеит зықшыла ауаапъсыра. Азәымкәа ашыцәамкәа ргәаанагарақәа рхәеит, излагараны иқаз амитинг азы. «Иахьа имқәпысуа ахтысқәа ирылахәу, азцәара хадәкәа рызбарафы ахәоуеиқәшәара алыршахааит. Хәитцәзырхо Анцәа хәкәумыршәан!» – ихәеит еизаз ажелар рфәпъхәа иқәгылаз Амиран Адлеиба. Уи иазгәеит иахьа зегьы хәыцртәс, пъстазаарас ирымоу хәпъсадгыл иахьатәи алахындәи, уацәтәи апәиепъши шракәу. «Амиләт шәартәра ахыцхыртәхь

ипъхызатәу ируакхоит хәхдырра ахынзәкоу, хдипломатиа, иара убас аполитикатә зықатар, ххыпъхызара азцәара, хдоухәтә культура ашәара», – ихәеит уи.

Ахәынтқарра Ахада Иусбарта афәпъхәа дықәгылеит иара убас Тхына ақыта Абыргцәа рхеилак аихабы, ауаажәларратә усұмы Хәыхәйт Шамба. «Хәжелар роуп атеатр афәпъхәа игылоу, хәчкәынцәа роуп убрәнтә зыбжы хәхауа. Хәра имачу желаруп, хәеишәара даара ирыцхара дууп. Рапъхьаза акәны хәзхәзцәз Урыстәыла

аибашьра иафәуп, хәчкәынцәа ракәзар, убрака ашәарцәыра иалагылоуп, итахахьоугьы рацәафуп. Қырттәыла амақарра иафәуп, акурорттә сезон аины хәшәхымс илагылоуп, «мышкы аус иууа шықәсык иануфо» хәа анырхәо еипъш, иахәтәзма иахьа ажелар рыргәамцтра, нақ-аақгы реизгара?», – ихәеит Хәыхәйт Шамба. «Акы аахгәампъхәыпъхьаза ажелар реизгара иашам, шәеидтәал, шәеицәажә, амш шәзымхар атх ахь шәиас, ишәырша.

(Алгарта 2-тәи ад.)

Апъсны Жәлар Реизарафы

Мышкәак рапъхәа имқәпысит Апъсны Жәлар Реизара изаамтәнытәу аилатәара. Амшхәапъштә акны иқәгылан х-зцәарак.

Апъсны Урыстәылеи ииун 2, 2021 шықәсазы ирыбжәартцәз аиқәшахатра апъкаанцәа аратификация азуразы ақәцара рыдыркылеит Жәлар Реизарафы. Ари азакәан апрокект Жәлар Реизара ашкә инаишъит Ахәынтқарра Ахада Аслан Бжъания. Урыстәылатәи Афедерация иқанатцә ацхыраарала Апъсны Ахәынтқарратә шәартәдара Амацзура аусуцәа руалафахәы, ртәанчәхә ашътырха хырхартас иамоуп ари азакәанпрокект. Иара убасгы ари азцәара инартәуланы

дазаатгылеит Жәлар Реизара акны атыла Ахада ихатарнак, аиустиция аминистр Анри Барцыц.

Апъсны Урыстәылеи рыбжәара август 4, 2022 шықәсазы Апъсны асоциал-экономикатә феиара ахәынтқарратә программа анагзарәфы ирыдыркылаз аиқәшахатра аратификация апъсахра алагаларазы ақәцара рыдыркылеит Жәлар Реизарафы. Арака иарбоуп ахәкымыцәа, арцәащәа, асоциалтә усуцәа руалафахәы рызшәара. Ари азцәара ахәапъшраан ицәыртцит акымкәа-щбамкәа азцәарақәа. Зегьы рапъхәа иргылан, уи азкын арцәащәа руалафахәы зейпъшроу, насгы ағара ахыпъхызалараан иарбан критериақәоу изыкәныкәо.

(Алгарта 2-тәи ад.)

Акәа, май 30 аены

(Алгарта)

Хәакәйтцәкәә ажалар реиз-гара хәәчкәагы, хматцаагы ирцтоит, иашыцлоит. Сара агара згоит, иахә анәх икоугы арах икоугы хәиллибакаан хшеиһыр-цуала. Аһсуа жәлар ахаангы аидгылар рыман. Азәк еиһш хәидымһыләтгы, иахә ихамоу ахақәитрагы хәузомызт», – ихеәит абырг.

Асаат әба рзы амитинг алагара шазәатәзгы, саатк ихәшәны иалагеит. Уи аиритт «Аһсуа жәлар рхеилак» алахәһла Амиран Какалиа. Амитинг аһны икәһгилан ргәәанәгарақәа рхеәит әветеранцәә реиҗкаара «Аруа» аиҗабы Тәмыр Гәһла, Аһсны әветеранцәәи атылауаи руаажәларратә еиҗкаара «Аиаира» ахантәәһи Вианор Ашба ухәә азыршы. Амитинг аһны икәһгылз иззәтгылоз аздаарақәа иреиуан Пицундәтәи ахәынцкәратә пҗшбаратә, апарт-отелькәә, афимцәлашара ахә аштыҗра ухәә убас еһгыртгы.

Акәһгиларақәа рыштыах амитинг илахаэы арәзолициа рыдыркылеит, анәас Тәмыр Гәһла, Вианор Ашба, Саид Бытәба амитинг аһны икәһгылз адтәкәә рынағзары Аһсны Ахәда ишкә инеит.

Аоппозициа ахатарнақәа рыдкыларә илахаэын Ахәынцкәра Ахәда ихәтыһуаә Бадра Гәһнба, Ашәартәдара ахеилак амазаныкәаә Сергеи Шамба. Аоппозициа ахатарнақәәи Аслан Бжьәниәи реицәәжәараан ахәынцкәра Ахәда иззәгеитәит Аиҗабыра Реилазәра пҗхәтәәра цара аздаара шәалмырша-хо. Пицундәтәи ахәынцкәратә пҗшбартеи, апарт-отелькәәи рызцәарақәа ракәзар, уи

Аһсны Жәлар Реизараҗы

(Алгарта)

Адепутат Наур Нармәния иажәкәә рыла, иахәтәи аанцәзы арцаы бжарәтәла иуалфахәы 25 нызк маат артоит хәа иар-боу арцаәцәә рнапакны ироузом. «Арцаы иага саат игаргы, ақәыбәәара рацәаны имазаргы уи ашыза ауалафахәы иоузом», – ихеәит әдепутат.

«Хымпҗада арцаы иоур алшоит 12 нызк маат, нара убасгы 25 нызк маатгы. Уи шықәазыргыло арцаы имоу асааткәә, аыбааа ауп», – хәа азгәеитәит Аһзы-министр ихәтыһуаә, афинанскәә рминистр Владимир Делба. Иара убасгы уи ихеәит зызбахә рымоу аилагарақәа ыкәзар, официалла дара рышка иддәаларц. «Харт атарәдырра Аминистреи хәреи ари аздаара тахәәуеит, иарбан району, иарбан школу еилах-каауеит, ахәтыһгилара ахтоит», – ихеәит Владимир Делба.

Адепутат Демур Гогиа иажәкәә рыла, Иахә Аһсны ахынза-назаао арцаәцәә ироуа ауалафахәы еиһшызом. Убри аан иззәгеитәит, ишыкоу араионкәә, арцаы иоуа ауалафахәы ахык иаццан иахырызшыроу. Адепу-тат хәтәла дыззәатгылаз еиҗыр-

зыҗбо Аһсны Жәлар Реизара ауп. Ахәынцкәра Ахәда амитинг илахаэу рахә инеиразы аздаара ахынцә-фынцарақәа ахылым-феиарц азы иезааникылеит. Арәзолициаҗы иарбаз еһгырт аздаарақәа рзы ацәәжәара дшә-зоу ихеәит Ахәынцкәра Ахәда.

Аоппозициа ахатарнақәа ахәынцкәра Ахәда иһгылара аштыах амитинг илахаэыз ркны ирхәеит реицәәжәара алцшәәкәә. Уака иазызбан ари-нахысгы аеҗағыларатә акциәкәә рымшәаһгара.

Амитинг анхыркәшаха аштыах, ахәынцкәра Ахәда Аслан Бжьә-ниа Ахәда Иусбарта аеҗаһхә зкыһыла еиизз ажалар рышка ддәылцны табуп хәә реиҗәеит. «Иахәтәи амш азы абра еи-зәз, атеатр аһны еиизз зегыи милатк хәрхатарнақәаоуп. Хәзегә иаахәрпҗшит ахимшәаһгашәа иашә. Ари ашыза аизарақәа Камлар еиһшур, аха ианыкәлахгы ииашоу амәа икәцәтәууп. Хәра иа-хәа хыкәкыс ихамоу акызәтцәкә ауп, хәуаажәлар,хмилат рымәт аурә. Хәара атахума, ари ашыза аус аҗы икоуп хәзхымҗзз аздаарақәа, аха уәтәы хәһзәрц азы аусура хәчүп. Шәәра ишышәтәху еиһш, саргыи истахуп хмилат аизхәра аиурц, хәхәынцкәра бәбәахарц, аһста-заара бзиа Аһсны икалары, убри азы аус уәтууп», – ихеәит ахәынцкәра Ахәда. Аслан Бжьә-ниа иззәгеитәит, дыузстәалакгы изы дшаарту. Аоппозициа ргәы итцо аздаарақәагы аус шры-дыруло, азнеишәа иашагыи шыргышаауа. «Аһҗәкәагыи шәәра шәыиҗыраара, шәыдгыларә хәкәгәыбуеит, итабуп идуззаны», – ихеәит Аслан Бжьәниа.

Ш. ТОРЧУА

АҗСУА ҒЦААРАДЫРРА ИАИУИТ АЦӘЫЗ ДУ

Аиҗага лыпцстазаара далит еишырдыруаз аһсуа алингвист, аһсуеи абәзи абызшәәкәа рытцәаащы, Аһсны иреиҗау ашкол зәапсәзәыз аусуау, Аһснытәи ахәынцкәратә университет профессор, аыа әветеран Валентина Александр-иҗха Амцҗха.

Аһснытәи ахәынцкәратә университет аректорати, профессор-рцәаратә еилазаарем, аstudentцәеи гәалсра дула ирыдһышлылоит атарәуаә луәәеи лтынхәәеи.

Валентина Александр-иҗха Амцҗха дмит январ 10, 1936 шықәсазы Очамчыра араион Гәада ақытан. 1964 шықәсазы далгәит Картгәи ахәынцкәратә университет, кавказтәи абызшәәкәа рыкәашә. 1971 шықәсазы илых-чәит акандидаттә диссертация «Ахызыцынхәра аһсуа-абза диалекткәа рҗы» атемәла. 2012 шықәсазы илых-чәит доктортә диссертация.

1960-гәи ашықәсқәа инәдыркны В. А. Амцҗха лыпцстазаара зегыи адхәалан А. М. Горки ихыз зхыз Ақәатәи ахәынцкәратә арцәаратә институт, анәас – Аһснытәи ахәынцкәратә университет. Еиуеицшым аамткәа рзы дрыпцһон амазәарақәа: иахәтәи аһсуа бызшәа, абызшәәдыррахә алағала, аһсуа бызшәа асти-листика, ажаәхәатә культура, аономастика ухәә убас еһгыртгы.

1991 инаркны 1998 шықәсанз аһсуа бызшәа акафе-дра напхгара алтон. 1998 шықәса инаркны университет тәкыи ацшышәала арцәатәә литература атыҗыразы ацдәара-методиктә кәша деиҗабын.

1980-2003 шықәсақәа рзы Аһсуа хәынц-кәратә теләхәацшраҗы аамтә-аамтәла «Аһсуа бзиа иабарт сара» хәа хызыс измәз адырратәра мшәаһглон.

В. А. Амцҗха дравторуп абызшәәдырра иазку 130 инареиҗаны аусумткәа, амонографикаә пшьба, ашкәли иреиҗау атарәиуртәкәәи рзы арцәатәә шәкәкәәи аметодиктә цыраағазкәәи, иара убасгы аһсуа бызшәа ацдәара еиуеицшым

ВАЛЕНТИНА АМЦҖХА: «ХАТӘЫ БЫЗШӘЛА АЦӘАЖӘРА ЗЕГЫИ ИРЫЦКУП»

Аиҗага Аһснытәи ахәынцкәратә универси-тет аһны доктортә диссертация лыхычәит еи-шырдыруа атарәуаә, алингвист, аһсуеи абәзи абызшәәкәа рытцәаащы, Аһсны иреиҗау ашкол зәапсәзәыз аусуау Валентина Александр-иҗха Амцҗха. Иззәгәтәтәуп, абызшәәдырра аганахәла аһсуа тарәуаә рахытә рапхәаа аһны ацшышәәла доктортә диссертация зыхычә лара шлакәу. Адиссертация атема азыуп аһсуа рантропони-миа аструктура-функциатә цдәара. Аусумтә еид-накылоит шамахамзар, антропонимиа аилазаара ахәтә хәдәкәә зегыи. Иззәгәтәтәуп антропонимиа афункциақәа аһсуа сәхьаркыратә литератураҗы. Чыдалә иалкаауп Б.Шыһнәбәи Самсон Чанбеи рырҗәамткәа ркны антропонимкәә рстильгә хархәашәкәә.

Иззәгәтәтәуп иара убас. ацдәарауә уанзәз аус аду-ланы ишытһыҗкәәаз 8000 хызы ркынзә еидызкыло «Аһсуа рхәтыи хызыкәә ржәар». Валентина Амцҗха дзәапсәит аһсуа бызшәә ацдәара арцәреи рус. Аһснытәи ахәынцкәратә университет аҗы еиуеицшым амазәарақәа рыла аакциәкәә дрыпцһонит. Аһсуа бызшәә арҗәаразы еиҗкау ахәынцкәратә программа акомиссиа даләкәуп.

Иахәтәи хәңҗәәжәара азыуп аһсуа бызшәә еиуеицшым ағанәкә, ацдәарауә лыпцстазааратә пшыөө лзәанатә ирыдхәәланы, ахәынцкәратә бызшәә аҗағылазашәеи уи аҗәирәи ирызку ацдәарақәа.

– Валентина Александр-иҗха, ишәгәәлашәыршәар хтәҗәи абызшәәдырра аиҗа шәыиҗаахыцыз, рапхәаатәи ишәыҗәкәә... Аханатәгыи, ашкол саналга инаркны, афило-логия азнанаат хыкәкыс исыман. Уи аштыах аһсуа бызшәәи алитературеи еиҗа игәцарәскуа салаге-ит. Ус шәаиуаз, напасыркуеит абызшәә ацдәара. Рапхәаа саналагәз, хәарада, ишытһысхуаз атемақәа рацәан, аха еиҗарак иалкааны сәзәһымхан аһсуа рантропонимиа азәцдәара. Еиҗаракгыи уи иадхәәланы абызшәәҗы икоу еиуеицшым аңдырақәа – афонетикатәи, аморфологиатәи, асинтаксистәи ухәә. Урт реидкыларазы, ускантәи асәхьаркыратә литература аамыштыахә, сара срыҗәәжәон Аһсны ақытәкәәи ақалаккәәи рҗы икәз ажаәбжәәцәә дуқәа, абыргәәә бзиақәа. Уи иалцшәаны, имачыиҗагыи атериалит еиды-скылоит. Нас ацдәарақәа кәтцә, акымкәә-абамкәә астапкәәа скыпцһыа салагеит.

– Иарбан уадаааркәа аиҗы ускантәи аамтәы аһсуа рзы айдардырра аиура, атиҗәара еөзкәра? Иарбан пныкылакәоу хәтәла Шәәра ишәыиҗылоз?

Хәарада даразәа иуадаащын, избан әкәзар, уи ақәәеит 1941-1945 шш. рзтәи Аһынцытәылатә еибащыра Дуззә аштыахыҗәи аамтә. Ирацәәзәоуп аибащыраҗы итахәз аһсуа, сара сабгыи убрахә дналадцәны. Анхәцә ртәгылазашәа акыр иуадаащын, икамызт ашәтәтәы-акынцдәтәы ухәә. Аамтәгыи цыба итышәәнтәәламызт... Уи сара схә-лагыи сәкәһы, сашыцәә, сәхәшәцәа зегыи ацдәа иаҗыны, аха иреиҗау ацдәариуртә ацдәаразы, иаахтны иуҗәозар, Аһсны аһсуа рзы иаҗара атыпцкәагыи ыкәмызт, антыңт әкәзар, еиҗагы иуадаащын. Аха, аыма импҗыша амацә азылакәуеит хәа шырхәә еиһш, ихеәит ацхыраарақәагыи.

– Ирацәаууп иахә аһсуа бызшәә азылаара илаидәажәә ауаа. Царауаащы, бызшәәтәиҗаащы

ағанәкәа ирыцаркуа хыпхәызара рацәла астапкәәа. Хәзы игоу лусумткәәа рызкуп аһсуа литература аклассиккәә ршымткәәа рбызшәә. Цәка ишыыдаагәлоит 2012 шықәсазы, В. А. Амцҗха адоктортә диссертация анылыхычә аштыах, әжурналист Алхәс Чхамалиа чыдалә агазет «Аһсуа университет» азы манидхәаыз, аха иахәа уажәранзә цыаргыи акыпцхы зымбац, ацдәарауә лыҗәәжәара.

ВАЛЕНТИНА АМЦҖХА: «ХАТӘЫ БЫЗШӘЛА АЦӘАЖӘРА ЗЕГЫИ ИРЫЦКУП»

Иахәсабала Шәәра иахышәәауауеи аһсуа бызшәә иахәтәи аҗағылазашәы?

– Абызшәа иазкны апроблема цыәртцжытәи акраатцүеит, аха иахысгыз аибащыра аштыах уи еиҗагы иаабартәхо хәлагеит. Избан әкәзар, аи-бәшыра зегь рыла хәитәнакәеит.

Аһсуа бызшәә иахәа иамоу апроблемақәа даа-ра ирацәоуп. Уи иазкны аус рүеит хәра цдәарауә, аха убри аганахәла зегь рапхәаа икәцәтәу хәа исыпхәызә – ашкәлқәа рҗы арцдәра асисте-ма ртәгәәтәуп. Аус рыдүланы итыҗытәуп ирзы-хо арцдәратәи аметодикатәи цыраағазкәә, иара убасцәкәә – иреиҗау атарәиуртәкәә рҗыҗы. Излау-ла хәзегыи уи аус штыҗын иахызәроуп. Хыла иуо-зәр, абызшәә арҗәира иахәашә хәа еиҗауцхәызашә рацәоуп, аха убрәт рахытә, хәтәы бызшәәла ацәәжәара зегыи ирыцкуп. Абри ацдәы инәгзаны еилыркауазәроуп зегыи, еиҗаракгыи аабантәауеи, иабантәиҗаоу абызшәә?

– Абызшәа хытцхыртәс иамоу ағанәтоуп. Убрәнтәи иаауеит абызшәә. Хәтәы бызшәәла ицәәжәә ан, аб, анду, абду, аиашәа, аиәхәашәа ухәа рыгәтә изыхәуа ахәычы, хымпдәла ибызшәә тышәәнтәәланы ишыақәһгылоит. Асаби данин инаркны илымхә итауаазәроуп абызшәә, агара дангароуҗы иахәуа-зәроуп. Ускан изеиҗымкәауазаргыи, иара абызшәә «мелодия» штыкәауеит. Иззәгәтәтәуп ихәдә-роу дәсә факторкәәы. Ақытә ауп абызшәә пшыс иахәу. Избанзәр уа, шамахамзар, икәам амплат еиҗәлпәсә. Ақалакә аҗы аһсуа реиҗш, инхәит еһгырт еиуеицшым абызшәәкәә. Убри азыхәан ауп ахытәи ақалакә еидкылашәа зрымәм, абызшәә аганахәәла. Насгыи ақытәҗы ахычәы дшыхыҗы абызшәә, ацдә-акәбәз, аҗәләр ртәрадициа длазәзаны дкәлоит. Уи дә-дәра акрацәанәуеит ауаащә ихәтәра ашәкәагыларәҗы еиһш, ибызшәә аҗәараҗыи. Абартқәа рыда абызшәә зыкәлалзом, икаләзаргыи ибжәмәиҗоит. Аха араҗагыи икәлеит дәәҗ рыцхарак. Аибащыра аштыах ртәгылазашәа уадаахәит хытәкәәагы. Ирацәаууп ақалакәкәә рахә нхәра ицәз ауаа. Ус анакәха, хытәкәә штыахәроуп. Дәара игәцарәкәтәуп ақытә шкәлқәа рҗы арцдәра аус. Абри аҗағылазашәа хәаҗәжыр азин хәам.

– Ишапкәа иахә аһсуа бызшәә арцдәра аус аҗы арцдәа шәкәкәәи аметодиктә цыраағазкәәи ухәә рәнакәһәл?

– Иахәа хәшкәлқәа рҗы аума, иреиҗау атарәиуртәкәә рҗы аума, арцаы имазароуп ихы иаирхәашәа, дымакәһызцәашәа, иахәтәу арцдәра шәкәкәә, ацхыраағазкәә. Уи адә изалшәазом арцдәра апроцес. Алексиәкәә рымшәаһгара амацарагыи аызәзом. Изхысуа атема инейтхычны ашәкәәҗы дәпхәозәроуп аstudent. Имачыи убри аганахә-ла Аһснытәи ахәынцкәратә университет аҗы икәтәу. Аус әуеит аһсуа бызшәә акафедрә. Иаарту иреиҗау атарәиуртәкәә рзы арцдәратә литература ацдәара-методикатә кәша (хәтәла уи сара напхгә-ра азыуеит). Уи итәһкәәит 120 ркынзә арцдәратә литература. Урт рхыпхәызараҗы икоуп ауниреиситәт еһгырт азнанааткә рҗы аһсуа бызшәә арцдәра иазку ашәкәәҗәи арцдәатә цыраағазкәәи. Ари аус аҗы еснаг ацхыраара хәртәит ахәынцкәра аналпҗ-реи Аһснытәи ахәынцкәратә университет аректор Алеко Алыкәса-ипа Гаарамеи. Абасала, икәтәу, хызыҗәхәуш шмацыгыи, икәцәтәу аускәә рацәаны хәпхәкәа ишытоуп.

(Алгарта 4-тәи ад.)

«АЖӘА МЫЦҖӘАГАМ, САРКЪАЛУП, ИҖШЬОУП»

Инна Ахашба 70 шықәса лхыҗит

Инна Ахашҗа лпәезиа иақәзышоуп аһстаза-араҗы атыҗ, змоу, хырацәала иешлоу ахтысқәәи асахәкәәи, аһшәтыи абжыи ухәа уб. ий. рзәатгыларә, рытцдәара, исахьарку ажаала реибытара, рырзәара. Казак иахәсаб ала аполетесса илылшеит, дәәә һсуа поетк иҗы иуһымыло лара илпакымтәоу аҗәеиҗәара аһҗдәра. Лажәеинраалақәа рҗы итшышәынтәәлахоу аһсуа жәеинраала аформа отымкәәа, илыһ-шааит лара илтәу аформеи, ахәәтәи ахәашәеи. Асахьаркыратә цыраағазкәә рхәәа еиһылхит, уртә ләымтәкәа рдәки рформеи агаһлыр-тәәараҗы, аиҗәара-аразараҗы рылшарақәа кыр илыртәбаит. Ахәәкаала, И.Ахашҗа айыҗәтәаны иаһыһлцә лажәеинраалақәа аһсуа поэзия зегәзыи еиҗәра дууп, зымцәыҗәәкәә һызә еиһычкы аһсуа поэзия арҗәаацәә дреиуоуп.

Владимир АГРБА

АХАҚӘИҒРА

Шаһа инасыпузеи иухыцуа анухә Шаһа инасыпдәроузеи иухәашә анухәыцуа С.ДОВЛАТОВ

Аидара ушәтәоу пҗсәитәкәра аузом, Зеидара ззымго мәасәы дуһызом. Амәа хәкәйтрам, пҗшаныкәәз ишам, Зымәа инанхәлаз ламысдәк изгам.

Ажәа мыцхәәгам, саркьалуп, иһшыоуп, Иухәыцуа анухәа укәәзәгыи ишыоуп. Ашәәхәамәәкәә ирнысуеит Амра анауау, Иухәыцу зегь пҗхызуп иоидит ишауа.

Ашәәхәк реиһш амшкәә шпҗеиһш, Иахәа ухыҗымҗаз уәтәы уәчүп. Кәыркаа шоураз амра шпҗашу, Ахытә анааишагь иазыпшәтәуп. Амш аамтоума, ихәлар ишәма Арт аздаарақәа еилкаазам, Амреи әмзәи зны еиқәшәәма Хдырра уанзә иназзәзом. Ускәәк хәмоуп хнап ианицәз, Хәкә хәһгыртны хәзәцәом,

Аихәтә ашәкәә еиҗәхәлоит, Асапаткәә жәкәцәлоит. Дунеи хәәә аналәзом, Иаһы иҗәәкәа иавахәоит, Уи еилкаашәа шәмамеиһш, Ағы ахыаә аҗәәтәәуеит, Аекыдкәра иунаәтәеи, Гәы зытәм зегь укәыршан, Пҗси-бзәи еилыҗ узырхәәпшуам, Дәсә бааза еиҗәагазар Аамра кәырша иахычәеи?! Ауоу ззырхәә нтәәмтароуп, Ацыхәтәантәи инасыкәгамтәоуп,

Амш сыцрыхоит әкәкәы-әкәкәыхәә, Ашә изхымцыз аласбейһш. Сгәы инархоит амац азыхәә, Хыәсә иамазәм са спҗеиһш. Схышә һызәыз аһша хага, Сауада иһналон икәһпәны, Сылаба хыкәузә атрахәәгә, Аамтә рыццәс еиҗәнаршәон. Ацыхә хыҗычәа кыдҗәхәәлан, Ләтәа мзшыәкә еиһш ишуан. Спҗхыз дунеи мцәк ацрәлан, Исызырцәкәә ибылуан.

Ахәра дырбьарцәз «Ахәрашәә» рхәоит, Ахрәкәә ргәәшәамх «Ахрәшәә» иарбьәбәоит. Ацыхә иагәылохә ахәыцрақәа иртоуп, Иухәәашә мхәицкәә иухәыцуа ухәәу?

Убри ақоуп уҗызуа, умәа азыртуа, Угәы амца еибакыра абәз ибылуа. Сушытоуп сухымызо, сеидароуп схәтә, Исахыцуа схәәп хәа, инцәозаргь суахта.

Инасыпуп, издыруеит, уи сназго хәра, Иухәыцуа ухәәроуп, мыцхәәртәм ара. Аидара ушәтәоу пҗсәитәкәра аузом, Ацыхә иһнашәәз инанухәау ишом.

Иухәыцуа анухәа насыпгәәшә әтуеит, Аидара ушәтәоу пҗсәитәкәра әуеит.

Хәәны дгьылуп, иһшыа хәзнитцәз Фәдә уһгыргыҗы узпһырзом. Адунеи амцәыҗәәә иантәәлоу, Хәзмәроу зынзә ихәычәзоуп, Дырра зымхә зыҗ згәәлоу Иуцәызуа ахыҗоу уара уәоуп. Адунеи мазоуп иршәазаргь, Акәә утыҗаргыи иубазом. Егә жәәһшәла иухәәзаргь, Ичхәм Пҗсадгыһл еиқәхәзом.

Икәз данца иоухәәзеи, Икәм дыкән зубозеи, Аһшәра зегыи ирылшәазом, Уи аңчара ихәылтцызоуп. Ацәгәа ахәла иааиуазар, Абзиа мәәхәгароуп. Аихәтә гәәшәкәә еиҗәхәазар, Аҗәәкәә еиҗәхәазар, Асапаткәә еиҗәхәазар, Дунеи хәәә аналәроуп, Агәтәкәә иртәлароуп. Ацәһнцә митәхыз, Иахәмахәз абзиароуп.

Азыркәиқәә згәы амца тыхоз, Мшәк сангыроп иахыцәтәыз. Зыҗ еиҗахыло сзырҗыхоу, Лажәкыгы ууан ацыхә зтәы. Еикәшәоз цхи мши рзыиҗагара, Саамтә еиқәәгәжә пҗыхәа иргон. Алуҗаһышәаа азызлағара, Аамтә рыццәс еиҗәнаршәон. Аҗәәкәә иаеуеит акаһкәаһыгы, Ашхәагыла хнапы зну. Аршәәә иаеуеит акаһкәаһыгы, Ашхәагыла хнапы зну. Иаазгә ахәын срыштәнеиуан, Иаазгә ахәын срыштәоз. Абьә әеиҗәкәә цәка илеиуан, Исызырцәкәә ибылуан.

«АЖӘА МЫЦҖӘАГАМ, САРКЪАЛУП, ИҖШЬОУП»

Унапсыргәытцә узаныһшылар, Утоурых зегь уа иануп. Унапсыргәытәҗ ухыз анылар Адунеи зегь уара иугәуп. Узныһшыло усахәа знухәа Утоурых хсаала иагәәтәоуп, Умш-ахацрәхәыц назәчухәа Адунеи к

Ииун 1 – ахэыцкэа рыхьчара Жэлэрбжаратэи Амш

Есышыкэса, аңхынра раңхьатэи амш аены азгабцэа, аңкэынцэа, иара убас урт ртаацэа иазгэартит ахэыцкэа рыхьчара Жэлэрбжаратэи Амш.

Аңсны ииун 1 азы имфапыргоит ахэыцкэа ртыхымтэа рцэыргакэца, артистцэа алархэны аныхэатэ қылыраракэа, ахэмарақэа, аицлабрақэа, ашэакэеи акэашарақэеи ирызку аконкурскэа, хэарас иатахузеи, ахэыцкэа ахамтақэа рырдоит. Ари аусмфапгэатэ амехак тбааны иазгэартит Акэа. Ахэынцкэрратэ филармонияфэи имфадыргоит иазгэатэны ирымоу аныхэатэ концерткэа, С.Чанба ихьз зху Аңсуа драматэ театр афаңхьа иддырбоит Аурыс драматэ театр

актиорцэа злаху атетртэ қазшыа змоу ақэгыларакэа, аңкыатмпыл азы, ашахмат, ашашка, иара убас азсаразы аицлабрақэа.

Иахьа ахэынцкэрра иалшо зегьы қанатоит Аңсны ақэыпцэа маха-шьахала игэғаньы раазаразы, атцара бзиа аиуаразы, аспорт радпхьаларазы, доухала, цэафабиала рфеиаразы. Хара иахэицпшу усны икоуп Аңсны атэылауаа қыпцэа рышьақэагыларазы атагылазаашьа маншэалақэа рапцара.

Абри аныхэа иахгэаланаршэоит ахэычы изинкэа рықэныкэара, хэтыр рықэцара, атэылауафратэ уаажэлэрра аинституткэа, аказшыа бзиақэа реиқэырхара хымпада ишатаху.

Ахэыцкэа рыхьчара Жэлэрбжаратэи амш ауаатэыфса рхы, рымчрылшара азнакуеит аибашьара ашэартарақнытэ ахэыцкэа рыхьчара, урт ргэабзиара аиқэырхара, раазара, атцара дыртцара адунеи ауаажэлэрра разьхьарцшра.

Аңсуа таацэара – аибашьраан

Хапсадгьыл аба данакэла, Хэцдеицэа гэымшэакэа хьахьачарак қамтақэан, уи икэцаразы абыр шьтыхны ақэылаф ифагылеит. Абыр змамызгы, хтэыла аба иалцаразы иаанымгылеит. Напышьашэала хьынцэ ахьчараз ақэылаф иабашьуан. Аиашазы, Аңсны Аңынцэылатэ еибашьраан хажэлэр иргаз Аиаира машэыршақэа икамлеит, зегь рапхьзагы, Хпьыза ду, Аңсны Ахэынцкэрра Рапхьатэи Ахада Владислав Григори-иңа Арзынба ибзоурууп аңсуа жэлэр иаагаз Аиаира. Хэарада, ажэлэр реидкылареи рпьызареи мариамызт, аха уи илшеит Владислав Григори-иңа Арзынба.

Зны-зынла уафы ихьааигартэ икоуп, 30 шыкэса рапхьа аңсуа жэлэр ихамаз азэкра, абзиабара, аицхьыраара...

Досу илшо зегь қанцон усқан, абыр шьтыхны аба иабашьра зылшо хцеицэа фырхацэа хамеигзарада еибашьуан, рхырыпгысы ақэцан рыпсадгьыл рыхьчон. Аха абыр шьтыхны еибашьуаз хцеицэа еибашьыртэ еипш атагылазаашьа рытарагы хадаран. Урт рыгэцаракеи ргэи ашытырхей атып чыда ааннакылон.

Ажэакэла, ахэычы инаиркны абьрг икынза, гьхэыси-хэцеи неилых қамтақэан, аибашьцэа ирыгу-ирыбзоу ахартэареи, урт ргэи ашытырхей реазыршэон.

Отап ақытан инхо Чач Адлеиба итаацэара – 50-60-шык инарзынапшша зынхартақэа нызмыжьыр ада гьсыхэа змауз, цартэ змамыз ахцэацэа ныкэызгоз итаацэароу, уи иначыданьыгы, аибашьцэа ргэи ашытырхэи

ирылшо зегь шыкарцоз ала рызбахэ хэзхэахьаз, Абжьыуаа рфэи хэтыр змоу, унеишь-уаишь хэа зархэо аижаб бзиа Иура Бигэаа ибзоурулоуп ишыкалаз агэзет «Аңсны» аредакциахь зызбахэ хэмоу Чач Адлеиба имфахьцтра.

Ахцэацэа рыдагы, Чач Адлеиба итаацэара рацэан, 8-шык ахшара: 6-шык арпгарцэеи 2 атыпхэцэеи ирызхауан ифнафэы (Аибашьра ашытахь ихшара руазэк ипстазаара далцит). Атаацэа зегь хэычи-дуи неилацэны 14-15-шык ркынза рхыгьхьазара назон.

Хэицэаажэараан, Чач Адлеиба иазгэеицеит, аибашьраан, ихшара шхэыцкэаз. Апшэма хэца иакэзар, Леон иорден занашьоу, аибашьра ашытахь зыпстазаара иалцыз Отар Адлеиба команда-қатцафьс дызмаз Ашьахьсратэ баталион аңны дшеибашьуаз.

«Хара уеизгы хэацэарацэан, ахцэацэа анахзацла 50-60 литра зкуаз ачуан ала абыста руан, Отап ашьа қыта иагнуп, ипхьақыртоуп хэа хыхьчара иахзааз ауаа акрыфэатэтын, инькэгатэын. Фатэыла-жэтеыла хэиқэшэа гэышьан, ара хэашэахэ, ахш-хыртэы зхэаз еипш, ақытафэи анхаф иатэоу зегь рыла хэхиан. Ахэса рхы иахэон, атаацэа, асасцэа рныкэгара знапы ианыз дара рақэын, уи иахьа ирбазма, изышьылахьаз акэын» – дхацэажэон Чач Адлеиба.

Анафс, хэицэаажэараан Чач Адлеиба иахэицеицеит, хыхьчара иааз ахцэацэа рныкэгара иначыданьыгы, аибашьцэа ргэи ашытырхэи, акала хэзырцхра-ауандаз хэа ирылшо зегь шыкарцоз уи итаацэа.

«Отап, Мыкэ, Тхьына, Цлоу ақытэакэа ркынцэа аибашьцэа еидыкылоз, Леон иорден занашьоу Гарри Бигэаа командақатцафьс дызмаз, Мыкэтэи актэи абаталион аибашьцэа ирызхаша, аңсуа таын зтарыпсоз, уи мбаазартэ еипш, азы злымсуаз амакэан хэыцкэа ацахакэа рытцэны ифаухэо, аибашьцэа рыпхьхьаза напқазарала изахны ирзырышьтит сахэшьцэа фыца: Ноннеи Дианеи, схатэ фыза Ангелина Кобахиа-Адлеибеи» – ихэит Чач Адлеиба.

Иура Бигэаа иажэакэа рыла, ари ахтыс даара хэтыр акэыртцеит, рыгэгы шьтнахит аибашьцэа, усқан акыр атцанкуан, «аңсуа таынрхэи» ада дафак змамыз, аибашьцэа рыпсы анааитаркуаз аамтазы ирцэымбаазакэан, таынк амца наркны, ирхэны иахартэ еипш атагылазаашьа аиура.

Аибашьраан зтаацэа инарчиданы 50-60 ауаа рныкэгареи рыцхьыраареи зылшо з, иахьа акала рхы иахашшауа икам. Чач Адлеиба итаацэеи иареи шхандеиц ихандеицеит, ихатэ фызеи иареи рышшара рыхьэеит, рпцацэа руазэк дрыпхейт акэымзар, егырахь Анцаа ишихэара икоуп, 17-шык аматацэа рымоуп. Чач Адлеиба Отаптэи автобус ныкэицеит, икытауаа мфанигоит. Ицкэынцэа 7 шыкэса раахыс Отап ахапэи аартра рылшеит, иахьа атаацэа аднакылартэ атагылазаашьа апцэны ирымоуп.

Алиса ГЭАЖЭ-ПХА

Амузеи афнуцка – абака

Аңсуа жэлэр хтоурых Ааңны ахааназ XIX ашышыкэсазы икаләз ажэлэр рхыртэара, амхаңырра хаштра ақэымкэан иаанхоит. Атоурыхтцаафэа ирфэеит Аңсны ахыатчыхэанза 400 нызкыфк аңсуаа нхон хэа.

Сынтэа Урыстэылеи Тьркетэылеи реибашьра 154 ш. ахытцит. Кавказ ажэлэркэа рыпсадгьыл икэғаньы изхыртцеишьтеи ашыкэс рацэа шцахьоугы, уи ахэра гьара ақэымкэан иаанхеит. Ашьхаруаа жэлэркэа зегьы лагьрыла уи ахтыс абицарала еимдо иааргоит.

2023 ш. лацарамза 21 рзы Ақалақь-Фырхатца Гэдоуца ажэлэр еизаз иргэаладыршэон атрагедия ду. С.П. Дбар ихьз зху Аңсны жэлэр Рьынцэылатэ еибашьра Ахэынцкэрратэ музэи аңны амхаңырцэа руадафэи абака аартуп. Абака автор ихы иаирхэеит Аңсны жэлэр рпоет Б.У. Шьынқэба иажэеинраала «Амхаңыраа ргарашэа» аелемткэа.

Икэатэа матэала еилахэоу Ан-лахьычы дьлгэдыкылоуп. Иаалыкэыршаны ага ибьар лывагы-

лоуп. Ахэапшшы ицэа дытнарзызаауеит, игэы арцшаауеит. Ари аскульптура авторс дамоуп асахьафьхы-аскульптор Алхас Валери-иңа Кэырмазиа.

Агэалашэаратэ еипылареи иалахэын: Гэдоуца араион ахада Б.Боцьгуауа, Гэдоуца араион адепутатцэа реилазаара ахантэафэи В.Малиа, араион ахада ихатыпфэ В.Афэза, ауаажэлэрра, ашколхэыцкэа.

Абака аартрафэи Аңсны зэацсэзтэыз артист Натико Бигэаа «Агарашэа» налыгзеит. Гэдоутатэи №5 абжэаратэ школ атаацэа аажэеинраалақэа ирыпцхейт.

Акультуратэ еимадарақэа Ахэынцансамбль – Москва

«Хэзну ашыкэс азы Урыстэылатэи Афедерация аганахьала Аңсны ахэынцкэрратэ хьыпшырма аназханатца аены инаркны 15 шыкэса цуеит. Абри аиубилеи шыахэ иахьатэи ахтыс атак чыда аназоит. Хтэылақэа рыбжьара аишызаратэ еизыказаашьақэа рышьақэыргылареи ухафэи иузаагазом акультуратэ еимадарақэа рыда. Уафы деигэыргэоит хэра хусеицура затцааира аганрацэа ахьаиуа», – иазгэатоуп адныхэаларафэи.

Аофициалтэ хэта шьтахэ иалагеит аконцерт, инарыгзеит аңсуа жэлэр рашэакэа, рыкэашарақэа.

Аңсны зэацсэзтэыз артистцэа Адамыр Сангэлиа, Омар Зинзибазе, Емма Абгацьаа, Герман Хашыг, Аахытц-Уацстэыла зэацсэзтэыз артистка Илона Зыхэба, Аңсны жэлэр рартист Анри Ферзба рашэахэашьала, рыкэашашьала ахэапцэа дыршанхеит.

«Урт абри афыза злакарцозеи? Сапсыуаны схы збо салагеит, ажэак сыздыруам, аха зегьы сныруеит. Ишпастаху асценахь схалэны, урт срыцкэашарц», – лхэеит ақэгыларакэа рышьтахь пцхэызбак.

Аконцерт аан сара сидтэалан Аңсни Карачы-Черкэстэылеи жэлэр рартист, Ахэынцансамбль асахьаркыратэ напхгафэи Валери Таниа. Уи иаазамацэа рыкэгылареи дахзызауан, дагьеигэыргэон.

Асабша, май 27 азы Аңсны Ашэахэареи акэашареи зэацсэзтэыз рхэынцкэрратэ ансамбль ақэгыларакэа қэеиарала имфапысит. «Урыстэылеи Аңсни ркультуратэ еимадарақэа» хэа апроект инакэыршэаны, П.Чаиковски ихьз зху азал аңны аконцерт шымфапысыз атэы далацэажэеит акорр. Алексей Шамба.

Ақэгылареи иалагаанза акультура аминистр Даур Ақафба журналистцэа драцэажэеит.

Аусхэарта аналпхгафэи иатишьыт аусмфапгэатэкэа шынарыгзауа Урыстэылеи Аңсни ркультура аминистррқэа икарцо адгыларала. Уи еиэфызкааз Росконцерт ауп. «Агэра ганы сыкоуп, хэртистцэа рқазара шаадырцшуа, аконцерт ашқа имфахьтыз шдыргэыргэауа», – ихэеит иара.

Иара убас, аминистр иазгэеицеит аицылареи шимаз Урыстэылатэи Афедерация акультура аминистр ихатыпуафэ Андреи Малышев икны, уақа анапы шатафыз 2023-2025 шыкэскэа рзы аусхэартақэа рыфбагы рысеицура апрограма.

«Апрограмафэи иарбоуп Урыстэылатэи арфеиаратэ коллективкэа ртэктэ гастролькэа, афыханцаратэ қазара инаркны абибиотекатэ, амузеитэ ус ақынза хырхартэ рацэала аусеицура», – ихэеит Ақафба.

Асцена аңнытэ аминистр дапхэеит Аңсны Ахада Аслан Бжэаниа икаицэз адныхэаларатэ шэкэы. Уақа ахэынцкэрра Ахада иазгэеицеит иахьа Урыстэыла ахэапшыфэа зейуахкы ыказам алшара шрымоу аңсуа акультура аилкааразы, азьацшаразы.

ВАЛЕНТИНА АМЦЦХА: «ХАТЭЫ БЫЗШЭАЛА АЦЭАЖЭАРА ЗЕГЬЫ ИРЫЦКУП»

(Алгартца)

– Ааигэа Шэара адоктортэ диссертация шэыхьечейт, аха хэра иаадыруеит уи афэи шэшаанымгыло, иахьагы шэытцэаратэ усура шэшафэу. Иарбан тэмоу иахьа аус здыжэуло?

– Ишыжэдыруа еипш, хадаратэла сара аус здызулоз аңсуа рантропонимиа акэын, диссертациятэ темагы иара иазкуп. Аха уи иаанагазом аңсуа рантропонимиа бызшэадыррала инагзаны итцаауп хэа. Сусумтафэи сыззаатгылаз уи ахэақэак роуп: аңсуа рантропонимиа аструктуриеи уи функцияқэас иамоуи. Уажэы аус здызуло атема азкуп

апоет (ашэкэыфэы) ибызшэа аңсуа литературафэи. Ари иахьазы ифэцу, насгы иуадафэу тэмоуп, иалцуа аабап.

Сытцэаратэ усура саназхэыцуа, икастахьоу еснагь икэнысшыоит. Икоуп сгэы итақэаз, аха иахьа уажэраанза сызхьымыз азцарақэа. Сгэы иаанагоит уртгы аңхьака сырзыхынхэып хэа.

Алхас ЧХАМАЛИА,
Аңснытэи ахэынцкэрратэ университет аинформациеи амедиакоммуникациеи рыкэша аналпхгафэи – агэзет «Аңсуа университет» аредактор хада